

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ: ПРОЛЕГОМЕНИ ПІДГОТОВКИ ПІДРУЧНИКА

У статті розглядаються базові теоретичні положення, на основі яких можливо розробити ефективний підручник з англійської мови для майбутніх менеджерів туризму. Аналізуються цілі навчання, які мають бути покладені в основу створення підручника, ті навички та вмінні, які повинні бути сформованими та розвинутими у студентів, методика навчання, на якій ці розвиток та формування мають базуватися. Висунуті положення щодо цілей, змісту та методики навчання інтерпретуються як пролегомени підготовки самого підручника.

Ключові слова: підручник з англійської мови, майбутні менеджери туризму, пролегомени підготовки підручника, цілі, зміст та методика навчання.

Розвиток туризму в Україні є одним із нагальних питань її економічного зростання, оскільки, як свідчить досвід багатьох країн, туристична галузь – одна з найприбутковіших у національній економіці. Всі можливості для такого розвитку існують у нашій країні з її невичерпними історичними, культурними та природними скарбами. Але для розвитку туристичної сфери, для залучення численних іноземних туристів в Україну, окрім неабияких фінансових вкладень, організаційних та будівельних робіт, потрібні ще й фахівці, здатні просувати туризм в Україні на міжнародних ринках, – менеджери туризму з високим рівнем володіння іноземними мовами, у першу чергу, англійською мовою.

На жаль, у нашій країні питання іншомовної (англомовної) підготовки майбутніх менеджерів туризму у відповідних вишах поки ще зовсім недосліджене. Немає й підручників з іноземних мов, що були б спеціально призначені для навчання цих мов тієї категорії студентів, яка розглядається.

У зв'язку з цим у Дніпропетровському університеті ім. Альфреда Нобеля, де, серед інших спеціальностей, ведеться й підготовка майбутніх менеджерів туризму, був розпочатий проект з розробки підручника для навчання цих студентів англійської мови суто професійного спрямування. Але для підготовки такого підручника необхідно, перш за все, вирішити теоретичні питання його побудови та укладення, а саме: які навчальні цілі мають бути досягнуті за допомогою підручника, яким має бути зміст навчання та за допомогою якої методики можна цих цілей досягти. Все це власне і складає теоретичні пролегомени підготовки та написання підручника, а їх загальне визначення і є *метою* цієї статті. До її ж конкретних *завдань* входить чітке з'ясування характеристик окремих перелічених вище трьох теоретичних складових, на яких базується підготовка будь-якого підручника з іноземної мови: навчальних *цілей*, для реалізації яких підручник створюється, *змісту* навчання, який за допомогою цього підручника має бути опанованим студентами, та *методики*, покладеної в основу підручника, що дозволить опанувати його навчальний зміст.

Щодо цілей навчання в українських вишах англійської мови майбутніх менеджерів туризму, то такі цілі витікають з особливостей їх практичної роботи. Менеджери туризму не працюють безпосередньо з туристами. Якщо йдеться про закордонний туризм, для якого тільки й може знадобитися англійська мова, то вони працюють з іншими менеджерами-партнерами, для того щоб розробити, організувати та просунути (запропонувати на ринку та прорекламувати) тури українських туристів в інші країни та тури туристів з цих країн в Україну. Таким чином, простий аналіз професійних потреб [6] майбутніх менеджерів туризму в англійській мові свідчить, що їхня англомовна професійна діяльність зводиться до професійних усних і письмових контактів з менеджерами-партнерами з інших країн, участі у міжнародних туристичних виставках та ярмарках і ознайомлення (читання) з відповідною документацією (тексти угод між туристичними фірмами-партнерами, рекламні матеріали, туристичні проспекти тощо). Вони повинні також навчитися самі складати подібні матеріали англійською мовою для закордонних партнерів (письмо). В результаті, *цілі навчання англійської мови майбутніх менеджерів туризму можна сформулювати як розвиток у них навичок та вмінь для здійснення різних видів англомовних професійних усних і письмових контактів із закордонними менеджерами-партнерами, в тому числі на туристичних виставках і ярмарках, а також для опрацювання (через читання) та складання (через письмо) різних видів англомовних професійних угод і туристичної документації.*

Цілі навчання у випадку, який розглядається, повинні передбачати розвиток таких навичок і вмінь на рівні не нижче ніж B2+ або навіть C1 [1], тобто вище ніж рівень B2, передбачений для всіх інших випускників немовних спеціальностей [4]. Інакше менеджери туризму не зможуть, наприклад, достатньо якісно самі складати англійською мовою туристичні матеріали типу проспектів.

Наведене формулювання цілей навчання, що будуть реалізовуватися через створений підручник, дозволяє виділити той зміст навчання, який має бути в ньому втіленим, – точніше, виділити перелік англомовних навичок та вмінь для опанування студентами в процесі роботи над підручником. Як відомо, саме навички та вміння є основним компонентом змісту навчання іноземної мови [2], а всі інші компоненти (наприклад, мовний матеріал) добираються, виходячи з навичок і вмінь, що повинні бути розвинуті у тих, хто навчається.

До таких англомовних навичок і вмінь, що мають бути сформованими у майбутніх менеджерів туризму (інші компоненти змісту навчання у цій статті розглядатися не будуть як технічно-вивідні з запланованих для розвитку навичок і вмінь), належать:

1. У галузі усного мовлення (говоріння та аудіювання):

а) Навички та вміння, які потрібні для ведення ділових переговорів із зарубіжними партнерами з метою укладення угод щодо розробки, організації та просування турів українських туристів в інші країни та турів туристів із цих країн в Україну. Звичайно, таке визначення усномовленнєвих навичок і вмінь, що потребують розвитку, є суто загальним, а для реальної розробки підручника вони підлягають диференціації на багато більш конкретних та специфічних усномовленнєвих навичок і вмінь, наприклад, тих, що пов'язані із запитом та повідомленням інформації, уточненням, переконанням партнерів, запереченням, погодженням та непогодженням тощо. Але ця деталізація потрібна вже на етапі безпосередньої розробки підручника;

б) Навички та вміння, які потрібні для того, щоб робити презентації щодо власних пропозицій (таких як запропоновані тури) для (потенційних) партнерів і всіх зацікавлених;

в) Навички та вміння (включаючи названі вище), які потрібні для успішної участі в міжнародних туристичних виставках та ярмарках.

2. У галузі читання:

а) Навички та вміння читання всіх видів англомовних ділових листів та повідомлень, якими обмінюються (потенційні) партнери в процесі своїх ділових контактів, в тому числі на основі результатів участі у міжнародних туристичних виставках та ярмарках;

б) Навички та вміння читання всіх видів англомовних ділових угод та контрактів, які складаються (потенційними) партнерами в ході або в результаті ділових переговорів, у тому числі на основі результатів участі у міжнародних туристичних виставках та ярмарках;

в) Навички та вміння читання всіх видів англомовних туристичних проспектів, рекламних матеріалів та іншої туристичної літератури.

3. У галузі письма:

а) Навички та вміння написання всіх видів англомовних ділових листів і повідомлень, якими обмінюються (потенційні) партнери в процесі своїх ділових контактів, у тому числі на основі результатів участі в міжнародних туристичних виставках та ярмарках;

б) Навички та вміння написання всіх видів англомовних ділових угод і контрактів, які складаються (потенційними) партнерами в ході або в результаті ділових переговорів, у тому числі на основі результатів участі в міжнародних туристичних виставках та ярмарках;

в) Навички та вміння написання всіх видів англомовних туристичних проспектів та рекламних матеріалів.

Як видно з наведеного переліку, розвиток навичок і вмінь англомовного письма займає в нашому випадку дуже важливе місце, мабуть, більше, ніж у навчанні англійської мови студентів інших немовних спеціальностей.

Наведене формулювання цілей навчання дозволяє визначитися і з його методикою, що має бути втілена у створюваному підручнику. Зрозуміло, що така методика повинна бути суто комунікативною і професійно-орієнтованою, як і будь-яке інше навчання мови для професійних цілей (ESP [7]) у немовному ВНЗ [5]. Але враховуючи те, що за той самий навчальний час, що відводиться для вивчення англійської мови студентам інших немовних спеціальностей, у навчанні майбутніх менеджерів туризму повинні бути досягнуті більш високі і максимально чітко спрямовані на майбутню професійну діяльність результати (див. вище). Можливостей традиційної комунікативної професійно-орієнтованої методики, що використовується у більшості немовних вишів, тут очевидно недостатньо.

Проблема може бути вирішена завдяки використанню *конструктивістської комбінованої методики* [9]. Суть цієї методики полягає у наданні студентам можливостей самостійно "конструювати" власні знання, навички та вміння шляхом навчальної діяльності, що відтворює або моделює позамовну дійсність, заради якої вивчається мова. "Конструювання" власних знань, навичок і вмінь досягається

таким чином, що ці знання, навички та вміння з самого початку формуються як такі, що обслуговують суто професійне спілкування іноземною мовою та покращують і розширюють інформаційну основу для такого спілкування. Тим самим забезпечується оптимізація та інтенсифікація реалізації цілей навчання іноземної мови для спеціальних цілей у немовному ВНЗ. Крім того, "конструювання" власних знань, навичок і вмінь багато в чому здійснюється завдяки роботі студентів в Інтернеті, причому ця робота перетворюється на абсолютно органічну та невід'ємну частину навчального процесу, не менш важливу ніж звичайні заняття (комбіноване навчання [8]).

Доведені в педагогічній практиці і спеціальному експериментальному дослідженні високі оптимізаційні можливості конструктивістської комбінованої методики, її надзвичайна інтенсивність та висока практична ефективність [3] дозволяють стверджувати, що саме ця методика найкращим чином відповідає зазначеним цілям навчання англійської мови майбутніх менеджерів туризму.

Загальним висновком з усього викладеного в цій статті є твердження про те, що підручник з англійської мови для майбутніх менеджерів туризму може бути ефективно розробленим на основі:

а) специфічних цілей навчання, формулювання яких зорієнтоване саме на цю категорію студентів, виходячи з конкретних особливостей їхньої майбутньої професійної діяльності;

б) формування та розвитку у цих студентів специфічного набору англомовних усно- та письмовомовленневих навичок і вмінь, що також обумовлені конкретними особливостями їхньої майбутньої професійної діяльності;

в) використання конструктивістської комбінованої методики для практичного розвитку і формування цих навичок і вмінь.

Головна перспектива подальшої роботи полягає у розробці самого підручника англійської мови для майбутніх менеджерів туризму на основі розглянутих пролегоменів його створення.

Використані джерела

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. українського видання С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Лapidус Б. А. Проблемы содержания обучения языку в языковом вузе / Б. А. Лapidус. – Москва : Высшая школа, 1986. – 144 с.
3. Методика навчання англійської мови студентів-психологів. Монографія / [О. Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко, Ю. В. Дегтярьова та інш.] ; за заг. та наук. ред. О.Б. Тарнопольського. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. університет імені Альфреда Нобеля, 2011. – 264 с.
4. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Бакаєва Г. Є., Борисенко О. А., Зуєнок І. І. та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005 – 119 с.
5. Тарнопольский О. Б. Методика навчання англійської мови на II курсі технічного вузу / О. Б. Тарнопольский. – Київ : Вища школа, 1993. – 161 с.
6. Hutchinson T. English for Specific Purposes: A learner-centred approach / T. Hutchinson, A. Waters. – Cambridge : Cambridge University Press, 1987. – 183 p.
7. Robinson P. C. ESP today: A practitioner's guide / P. C. Robinson. – Hamel, Hempstead : Prentice Hall, 1991. – 146 p.
8. Sharma P. Blended learning. Using technology in and beyond the language classroom / P. Sharma, B. Barrett // Oxford : Macmillan, 2007. – 160 p.
9. Tarnopolsky O. Constructivist blended learning approach to teaching English for Specific Purposes / O. Tarnopolsky. – London : Versita, 2012. – 254 p.

Тарнопольский О. Б.

ОБУЧЕНИЕ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ТУРИЗМА: ПРОЛЕГОМЕНЫ ПОДГОТОВКИ УЧЕБНИКА

В статье рассматриваются базовые теоретические положения, на основе которых можно разработать эффективный учебник английского языка для будущих менеджеров туризма. Анализируются цели обучения, которые должны быть положены в основу создания учебника, те навыки и умения, которые следует сформировать и развить у студентов, методика обучения, на которой должны базироваться формирование и развитие этих навыков и умений. Выдвинутые положения касательно целей, содержания и методики обучения интерпретируются как пролегомены подготовки самого учебника.

Ключевые слова: учебник английского языка, будущие менеджеры туризма, пролегомены подготовки учебника, цели, содержание и методика обучения.

Tarnopolsky O. B.

**TEACHING ENGLISH TO FUTURE MANAGERS OF TOURISM:
PROLEGOMENA OF TEXTBOOK PREPARATION**

Considered in the article are the basic theoretical assumptions for elaborating an efficient textbook of English designed for training future managers of tourism. The author analyzes the learning goals making the foundation for creating the textbook, as well as the skills that students are expected to develop and the methods of teaching and learning to be used for developing those skills.

The learning goals are formulated as developing students' skills for professional oral and written communication in English with foreign partners, including such communication when participating in tourist exhibitions and fairs; as well as the skills of processing (by way of reading) and compiling (by way of writing) different kinds of professional agreements and other written documents in English pertaining to the field of tourism.

The learning content is considered to include mainly the three sets of communication skills required for future managers' efficient professional communication in English: skills of oral professional communication, a set of professional reading skills, and a set of professional writing skills. The importance of the latter kind of skills is emphasized.

Finally, in what concerns the methods of teaching and learning, the author advocates the introduction of the constructivist blended learning approach. The constructivist blended learning approach to ESP teaching / learning at tertiary schools gives students opportunities of "constructing" themselves their own knowledge and communication skills in English through experiential and interactive learning activities modeling the extra-linguistic professional reality for functioning in which the target language is being learned. Knowledge and skills "constructing" is done in such a way that from the very beginning those skills and knowledge serve professional communication in English and improve and expand the information basis of that communication. Besides, successful knowledge and skills "constructing" is achieved owing to students' regular Internet research on professional sites in English when that research becomes an organic and unalienable part of the learning process no less important than more traditional in-class and out-of-class activities (blended learning).

The formulated assumptions concerning the goals, content, and methods of teaching and learning are interpreted as prolegomena of developing the textbook in question.

Key words: *textbook of English, future managers of tourism, prolegomena of developing the textbook, goals, content, and methods of teaching and learning.*

Стаття надійшла до редакції 31.07.2016